

1. ΕΦΟΔΟΣ ΣΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ

Μέσο: ΤΑ ΝΕΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 23/11/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 23/11/2024

Σελίδα: 1

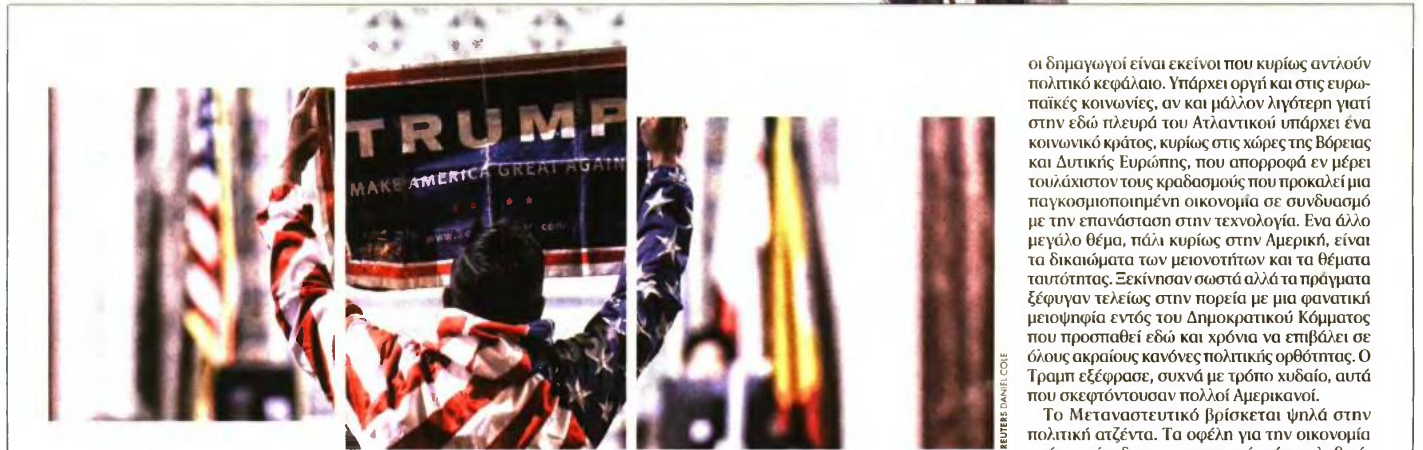

FOCUS Η ΑΛΛΟΨΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πρίσμα
ΤΟΥ **Λουκά Τσουκάλη**

Εφοδος στα ανάκτορα των δημοκρατιών της Δύσης

Κάτι πάει στραβά στις δυτικές δημοκρατίες – και είναι σοβαρό. Τα παραδοσιακά κόμματα που εναλλασσονταν στην εξουσία για πολλές δεκαετίες φθίνουν ή εξαφανίζονται. Αυτό βεβαίως από μόνο του δεν αποτελεί μια κακή εξέλιξη. Το κακό είναι ότι το πολιτικό κενό που δημιουργείται καταλαμβάνουν συχνά πολιτικές δυνάμεις με ηγέτες-δημαγωγούς που συσπειρώνουν ετερόκλητες κοινωνικές συμμαχίες. Αμφισβητούν ένα πολιτικό σύστημα που όντως έχει αφήσει αρκετούς απέξω, αλλά αμφισβητούν επίσης στην πράξη βασικές αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Από τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες πρώτη ήταν η Ιταλία, με τον Μπερλουσκόνι να ανοίγει νέους δρόμους. Σήμερα, οι κληρονόμοι των φασιστιαν βρισκονται στην εξουσία. Στη Γερμανία, το συνολικό ποσοστό των δύο μεγάλων κομμάτων της χριστιανοδημοκρατίας και των σοσιαλιστών έχει πέσει περίπου τριάντα ποσοστιαίες μονάδες, αφήνοντας πολύ χώρο για την άνοδο αντισυστημικών κομμάτων, κυρίως της Ακροδεξιάς. Ενώ στη Γαλλία τα παλιά μεγάλα κόμματα έχουν σχεδόν εξαερωθεί και το κίνημα της Λεπέν αποτελεί πλέον τη μεγαλύτερη πολιτική δύναμη.

Το πώς ένας διοικητικό-κομματικός κατάφερε να φτιάξει μια συμμαχία από πλουτοκράτες, θρησκόληπτους και «αξιοθρήνητους» (κατά την ατιμική έκφραση της Χίλاري Κλίντον) λέει πολλά τόσο για την κρίση που διέρχεται η αμερικανική δημοκρατία όσο και για την ικανότητα του νεοεκλεγέντος προέδρου να πάσει τον παλιό μεγάλο τμήματος της αμερικανικής κοινωνίας. Ο Τραμπ ξεκίνησε ως αντισυστημικός. Χωρίς θεσμικά αντίβαρα πλέον στη δεύτερη θητεία του, θα είναι αυτός που θα διαμορφώσει τη νέα κατάσταση πραγματικά. Οι θέσεις που εκφράζει και η γενικότερη συμπεριφορά του κάνουν τους ευρωπαϊστές ακροδεξιούς να φαίνονται ως προσωποποίηση της μετριότητας. Και επειδή προφανώς οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν είναι μια απλή χώρα σαν όλες τις άλλες, οι πολιτικές εξελίξεις εκεί θα έχουν αναφορετικά επιπτώσεις και στις υπόλοιπες δημοκρατίες του δυτικού κόσμου. Μένει να φανεί ποιες αντιστάσεις θα μπορέσει

να προβάλει η Ευρώπη. Η Κάμελα Χάρις τόνιζε επανειλημμένα στην προεκλογική της εκστρατεία ότι ο αντίπαλός της αποτελεί κίνδυνο για τη δημοκρατία. Αλλά δεν κατάφερε να πείσει την πλειοψηφία. Προφανώς γιατί άλλα θέματα απασχολούσαν την πλειοψηφία περισσότερο. Οι κάθε λογής ακροδεξιοί, δημαγωγοί και άλλοι δεν βγαίνουν από το πουθενά. Εκμεταλλεύονται υπαρκτά προβλήματα και κρίσεις που το πολιτικό σύστημα, το οποίο εκείνοι αντιμάχονται, δεν μπόρεσε να διαχειριστεί με επιτυχία, είτε γιατί όσοι κυβέρνησαν δεν ήθελαν είτε γιατί δεν μπορούσαν. Οι δημαγωγοί όντως υποδύονται εύκολες λύσεις που δύσκολα υλοποιούνται. Το γεγονός όμως ότι ο Τραμπ εξελέγη για δεύτερη φορά θα πρέπει να προβληματίσει πολλούς στον δημοκρατικό χώρο.

Το οικονομικό του πρόγραμμα είναι γεμάτο αντιφάσεις. Υπόσχεται ακόμη λιγότερους φόρους για τους πλούσιους, μικρότερο κράτος και καλύτερες προοπτικές σε όσους – είναι πολλοί – άφησε απέξω η εποχή της παγκοσμιοποίησης στη νεοφιλελεύθερη εκδοχή της. Πιθανότατα δεν θα αρκέσουν οι νέες θέσεις εργασίας που υποσχεται να δημιουργήσει ο νεοεκλεγείς πρόεδρος εκβιάζοντας τις πολυεθνικές να επενδύσουν στη χώρα του (κακόμοιρη Ευρώπη!). Υπόσχεται επίσης νέους δασμούς στις εισαγωγές και μείωση του πληθωρισμού. Όλα αυτά μαζί δεν γίνονται, εκτός κι αν διαθεθεί το λιχνί του Αλαντίν. Πολλοί από τους χαμένους της παγκοσμιοποίησης ψήφισαν Τραμπ. Όπως άλλωστε είχε ήδη συμβεί στην Ευρώπη όπου η σοσιαλδημοκρατία έχασε τις τελευταίες δεκαετίες το μεγαλύτερο μέρος των ψηφοφόρων της από την εργατική τάξη που τώρα ψηφίζουν Ακροδεξιά. Γιατί ουσιαστικά είχε πάψει να υπερασπίζεται τα συμφέροντά τους. Δικαιολογημένα απογοήτευση από την μια, ψεύτικες υποσχέσεις από την άλλη.

Οι οικονομικές ανισότητες είναι τεράστιες στην Αμερική και ο μεγάλος πλούτος επιτρέπεται στους κατέχοντες να αγοράζουν πολιτική επιρροή. Οι αρχαίοι μας πρόγονοι το ονόμασαν πλουτοκρατία. Οργή σίγουρα υπάρχει μεγάλη στην αμερικανική κοινωνία. Φαίνεται όμως ότι

Οι κάθε λογής ακροδεξιοί, δημαγωγοί και άλλοι δεν βγαίνουν από το πουθενά. Εκμεταλλεύονται υπαρκτά προβλήματα και κρίσεις που το πολιτικό σύστημα, το οποίο εκείνοι αντιμάχονται, δεν μπορούν να διαχειριστεί με επιτυχία.

οι δημαγωγοί είναι εκείνοι που κυρίως αντλούν πολιτικό κεφάλαιο. Υπάρχει οργή και στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, αν και μάλλον λιγότερη γιατί στην εδώ πλευρά του Ατλαντικού υπάρχει ένα κοινωνικό κράτος, κυρίως στις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, που απορροφά εν μέρει τουλάχιστον τους κραδασμούς που προκαλεί μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία σε συνδυασμό με την επανάσταση στην τεχνολογία. Ένα άλλο μεγάλο θέμα, πάλι κυρίως στην Αμερική, είναι τα δικαιώματα των μειονεπίτων και τα θέματα ταυτότητας. Ξεκίνησαν σωστά αλλά τα πράγματα ξέφυγαν τελείως στην πορεία με μια φανταστική μειοψηφία εντός του Δημοκρατικού Κόμματος που προσπαθεί εδώ και χρόνια να επιβάλει σε όλους ακραίους κανόνες πολιτικής ορθότητας. Ο Τραμπ εξέφρασε, συνκά με τρόπο χυδαίο, αυτά που σκεφτόντουσαν πολλοί Αμερικανοί.

Το Μεταναστευτικό βρίσκεται ψηλά στην πολιτική ατζέντα. Τα οφέλη για την οικονομία από την είσοδο των μεταναστών είναι αληθινά, αλλά δεν πείθουν πολλούς. Χωρίς αποτελεσματικούς ελέγχους στα σύνορα, τα κόμματα του δημοκρατικού τόξου θα συνεχίσουν να κίνουν ψήφους προς τα δεξιά. Γιατί στην οικονομική ανασφάλεια που νιώθουν κυρίως οι πιο αδύναμοι προστίθενται θέματα εθνικής ταυτότητας και κοινωνικής συνοχής. Οι κοσμοπολίτικες αξίες δεν έχουν μεγάλη πέραση στην πλειοψηφία, μας αρέσει ή όχι. Και τα σύντορα επανέρχονται. Την ατζέντα των ακροδεξίων υιοθετούν ολοένα και περισσότερο τα παλιά κόμματα, έστω σε πιο ήπια μορφή.

Ο Τραμπ δεν πιστεύει πολύ στην κλιματική αλλαγή, ούτε και στην επιστήμη, η οποία μας λέει – σύμφωνα με την τεράστια πλειονότητα των ειδικών – ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί υπαρκτή απειλή για την ανθρωπότητα. Βιώνουμε άλλωστε ήδη τις επιπτώσεις με τα ακραία καιρικά φαινόμενα να γίνονται όλο και πιο συχνά και πιο επικίνδυνα. Αλλά οι πετρελαϊκές θέλουν να συνεχίσουν τις εξορύξεις, δίνουν μεγάλες χορηγίες στους πολιτικούς, τώρα γίνονται και υπουργοί στη νέα κυβέρνηση Τραμπ. Ενώ ο πολύς κόσμος θέλει να πληρώσουν κάποιο άλλο, όχι οι ίδιοι, για την πράσινη μετάβαση. Πώς λύνεται λοιπόν ο γρίφος των διανεμητικών επιπτώσεων της πολιτικής για την κλιματική αλλαγή και πώς συμβιβάζεται το μακροπρόθεσμο όφελος με το βραχυπρόθεσμο κόστος; Αυτό είναι φίλα γράμματα για τους δημαγωγούς. Για τους άλλους, όμως, ο γρίφος παραμένει δυσεπίλυτος. Ομολογούμενως, οι δημοκρατίες έχουν μια εγγενή αδυναμία να αντιμετωπίσουν τέτοια προβλήματα που φαίνεται να λύνει πιο εύκολα, αυτά τουλάχιστον, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας.

Οι πόλεμοι στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή σίγουρα κόστισαν ψήφους στους Δημοκρατικούς. Αλλά αυτό το θέμα απαιτεί ένα άρθρο από μόνο του. Σε μια εποχή τεράστιων αλλαγών και αλληπάλλων κρίσεων, σε μια εποχή που η ανασφάλεια κυριαρχεί σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας και πολλοί νέοι βλέπουν ότι οι δικές τους συνθήκες ζωής θα είναι πιο δύσκολες από των γονιών τους (εδώ στην Ελλάδα οι προοπτικές για τους νέους είναι πολύ χειρότερες), το δημοκρατικό σύστημα είναι εύλογο. Αλλωστε, η δημοκρατία ποτέ δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη. Τα ανάκτορα των δημοκρατιών της Δύσης κινδυνεύουν σήμερα από εκείνους που κρατούν λάβαρα μαύρα – ή λάβαρα της οργής, μπορεί και της άγνοιας.

Ο Λουκάς Τσουκάλης είναι πρόεδρος του ΔΣ του ΕΛΙΑΜΕΤ, καθηγητής στο Sciences Po στο Παρίσι και ομότιμος καθηγητής του ΕΚΠΑ